

Grøngødning som jordforbedring

Plant-Routes Baggrunds artikler (12)

Agnethe Holm og Carsten Meier

At bruge planter til at forbedre sin jord med kan virke uoverskueligt for mange haveejere som i forevejen har masser at sætte sig ind i mht. hvordan alle nytteplanter og prydplanter i haven skal plejes. For ikke at det bliver helt uoverskueligt at have køkkenhave, synes vi at det vigtigste er at få styr på hvordan afgrøden skal håndteres; så kan det med jordforbedringen komme efter nogle år når man har overskud til at tænke på det også. Vi vil i det følgende beskrive hvad man kan gøre som nybegynder i brugen af grøngødning, vi håber på denne måde at skabe interesse for emnet selv hos de meget nye haveejere, som måske ellers ville synes at det virker for kompliseret at give sig i kast med. For dem der er mere interesseret i emnet er der inkluderet en tabel med alle de grøngødningsplanter vi kender til. I bunden af dette dokumentet finder du information om en af de bedste bøger på området, hvis du har fået lyst til mere information efter at have læst denne artikel.

Hvordan er planter jordforbedrende

Vi vil gerne starte med at slå fast at , enhver vegetation er jordforbedrende på en eller anden måde og med det kan vi også sige at bar jord bør undgås.

Så hvis din køkkenhave gror til i ukrudt kan du altid argumentere for at det er godt for jorden! Det er selvfølgelig ikke særlig pænt og praktisk og heller ikke altid lige smart at ukrudtet står højt i din køkkenhave, så derfor vil vi give dig nogle anvisninger til hvordan du alligevel kan forbedre din jord uden at ukrudtet skal overgro din afgrøder. Der er desværre ikke en præcis drejebog for hvordan det skal gøres, for det afhænger af rigtig mange ting, som for eksempel hvordan haven er indrettet, hvor meget tid man vil lægge i det og hvad det er for en jord man har. Hvis man sætter sig lidt ind i hvorfor man gør de forskellige ting, så er der også mulighed for at eksperimentere lige så tosset man vil; så vil der være uendelige mange muligheder.

Vegetation kan være jordbedrende på flere forskellige måder:

1. **Jordløsning og Strukturforbedring.** Nogle planter har rødder der går langt ned i jorden og løsner i dybden, andre har fint forgrenet rodnet der løsner det øverste jordlag. Dette er specielt vigtigt på hårde lerjorde eller steder hvor jorden er blevet hårdt sammenpresset (traktose). Det er også derfor at enhver form for vegetation er jordforbedrende, da alle planter har rødder der i større eller mindre grad løsner jorden. Når efterafgrøden vendes i jorden og nedbrydes, bliver det til *humus* i jorden. Humus er delvist nedbrudt materiale som man ikke længere kan genkende. F.eks. når et æbleskrog nedbrydes og man ikke længere kan se at det engang var et æbleskrog, så er det blevet til humus. Humus er en rigtig god ting at have i sin køkkenhavejord, da det holder på vandet, kan indeholde meget luft og frigiver næringsstoffer langsomt til jorden så de ikke udvaskes.
2. **Udnyttelse og transport af kvælstof i dybden.** Planter med rødder der går langt ned i dybden er i stand til at samle kvælstof som ellers ville blive vasket ud af jorden. Dette forhindrer udvaskning, og det gør at kvælstoffet kommer op til jordoverfladen så det kan udnyttes af den efterfølgende afgrøde som måske ikke har så dybt et rodsystem.
3. **Kvælstofsamlende.** Næsten alle bælgeplanter kan bruge luftens kvælstof og lave det om til kvælstofholdige næringsstoffer. Alle andre planter er afhængige af tilførsel af disse næringsstoffer. Når man dyrker kvælstofsamlende planter, danner de næringsstoffer i rødderne. Næringsstofferne frigives til jorden når planten vendes ned i jorden og nedbrydes. Disse næringsstoffer kan bruges af en afgrøde der såes efterfølgende så man så ikke behøver at gøde med kvælstof.
4. **Øgning af biologisk aktivitet.** En god havejord er biologisk aktiv, dvs. at jorden indeholder mange mikroorganismer. En bar jord er udsat for udtørring og vanderosion og dette giver mikroorganismene dårlige betingelser. Plantedække giver jordoverfladen et mere konstant miljø

med større fugtighed og mindre temperatursvingninger, og især tilførslen af organisk stof via planterne giver mikroorganismene langt bedre forhold. Derfor er igen enhver form for vegetation jordforbedrende og i denne henseende er planter med blade der dækker jordoverfladen godt de bedste for jordens biologiske aktivitet. , men det er især tilførslen af organisk stof der driver den biologiske aktivitet. Et langvarigt plantedække er i den sammenhæng rigtig godt dels fordi det beskytter jorden fysisk, men også fordi der sker en løbende tilførsel af organisk stof til mikroorganismene.

Visse planter er rigtig gode for alle de fem punkter nævnt ovenfor, men man kan også vælge at blande planter hvor hver slags plante er specielt god til én af de tre ovenfor nævnte ting.

Valg af planter

Som nybegynder skal det med jordforbedring med grøngødningsplanter startes op så simpelt og nemt som muligt så man ikke mister gejsten. Som udgangspunkt har man måske dyrket sin køkkenhave ikke-økologisk i en årrække, hvilket har betydet at jorden sikkert har ligget mere eller mindre bar hen i en lang periode fra afgrøderne er færdighøstet i efteråret og til afgrøderne vokser sig store midt på sommeren det efterfølgende år. Det er en lang periode hvor næringstofferne måske er blevet udvasket og den biologiske aktivitet har været ringe i jordoverfladen pga. direkte påvirkning fra vejr og vind. Dette kunne være et sted at starte sine egne grøngødningsforsøg. Efter at man har høstet sine afgrøder i sensommeren kan man så køkkenhaven til med det man kalder efterafgrøde. Efterafgrøden vil nå at vokse op inden frosten og vil enten stå grøn hele vinteren eller dø når frosten kommer. Selvom planterne dør i løbet af vinteren, holder planterne stadig på næringstofferne og de døde plantedele dækker jorden og giver den beskyttelse. Planterne vendes ned i jorden enten i november eller i marts hvor de formulerer inden jordstykket såes til i foråret. Da en del afgrøder først høstes godt hen i efteråret, kan det være svært at nå at så efterafgrøder efter høst. Virkningen af efterafgrøden bliver mindre og mindre jo længere man venter med at så den. Men selvom virkningen af efterafgrøden ikke bliver optimal, mener vi stadig er der er god mening i at have efterafgrøder. Hvis det er muligt kan man eventuelt så efterafgrøden tæt rundt om grøntsagerne *inden* de høstes, så vil efterafgrøden måske være istand til at gro hen over de bare huller der bliver når grøntsagerne er høstet.

Som med alt andet i ens have er der ikke en færdigpakket løsning da alle lokaliteter er forskellige med hensyn til jordsammensætning, lysforhold, temperaturer mm. Man bliver nødt til at forsøge sig frem. Desuden er erfaringer med grøngødning gjort i ensformige afgrøder i landbruget og ikke i køkkenhaver hvor man tit har meget forskellige afgrøder tæt på hinanden. Vi kan dog give forslag til hvad der måske vil lykkes i din have.

Mere information kan findes i Bogen:

Grøngødning, efterafgrøder og dækafgrøder

Af: Knud Suhr, Jens Thejsen, Kristian Thorup-Kristensen

Udgiver Landbrugsforlaget Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

ISBN 9788774708940

Udgivelsesår 2005.